

บทความเทคนิค (Technical Article)

แนวทางการเรียนรู้แบบผสมผสาน: การหลอมรวมเทคโนโลยีและการสอน Blended Learning Approach: Convergence between Technology and Pedagogy

วิชัย จันทร์จรรย์¹, บัญจกรวาล รอดบำเรอ², วิราภรณ์ ส่งแสง³, สุกิจ โพธิ์ศิริกุล⁴
นักวิชาการอิสระ^{1,2,3,4}

Wichai Janjamroon¹, Bunchakkrawan Rotbamroe², Wiraporn Songsang³, Sukit Phosirikul⁴
Independent scholars^{1,2,3,4}

Received: June 18, 2022 Revised: July 19, 2022 Accepted: July 20, 2022

บทคัดย่อ

แนวทางการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่หลอมรวมเทคโนโลยีกับการสอนที่หลากหลาย และใช้เทคโนโลยีเป็นองค์ประกอบในการสอนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพตามศักยภาพของผู้เรียน โดยคำนึงถึงสัดส่วนเทคโนโลยี และวิธีการสอนที่มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับเนื้อหา ซึ่งในปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของนวัตกรรมทางเทคโนโลยีส่งผลให้เกิดนวัตกรรมการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น โอกาสในการเรียนรู้สามารถเกิดได้ทุกที่ ทุกเวลา เป็นการเรียนรู้ที่ผู้สอนสามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนทั้งผ่านการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่ผู้สอนนำเสนอเทคนิคการเรียนรู้ต่างๆ ร่วมกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอยู่หลากหลายจึงกลายเป็นรูปแบบดั้งเดิมใหม่หรือความปกติใหม่ในกระบวนการเรียนการสอน และเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนในสภาพแวดล้อมของห้องเรียนแบบเผชิญหน้า และแบบออนไลน์

คำสำคัญ : การเรียนรู้แบบผสมผสาน, เทคโนโลยี, ออนไลน์, วิธีสอน, ความปกติใหม่

Abstract

A blended learning approach is a learning process that convergences between variety technology and pedagogy, and use technology as a component of instruction in learning activities to encourage learners to learn extensively and efficiently according to their potential. Taking into account the proportion of technology and pedagogy that are consistent with the content. Nowadays, the rapid changes in technological innovation result in more learning innovations. Opportunities for learning can occur anywhere, anytime. It is a learning that teachers can create learning experiences for students both through teaching and learning in

¹ Corresponding author, Tel. 0813924222, E-mail: sakorn2060@gmail.com

the classroom that teachers present various learning techniques. The adoption of Blended Learning has been growing actively in higher education across the world, becoming the new traditional model, or the new normality in the teaching-learning process, optimizing the use of face-to-face and online classroom environments.

Key words: Blended learning, Technology, Online, Pedagogy, New normality

บทนำ

ปัจจุบันการเรียนการสอนออนไลน์ได้เข้ามามีบทบาทและได้รับความนิยมในวงการศึกษาเป็นอย่างมาก ซึ่งมหาวิทยาลัยมหิดลมุ่งเน้นให้มีการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์ที่มีความเหมาะสมกับสภาพสังคมปัจจุบัน กลุ่มผู้เรียน และการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในยุคดิจิทัล และเพื่อให้ได้บทเรียนออนไลน์ที่มีคุณภาพนั้นควรเริ่มต้นจากการที่ผู้สอนมีการวางแผนออกแบบการเรียนการสอนที่ดี ซึ่งการออกแบบการเรียนการสอนจะช่วยให้ผู้สอนวางแผนการสอนอย่างมีระบบ สามารถที่จะวิเคราะห์กลุ่มเป้าหมาย และเลือกวิธีการสอน สื่อการสอน กิจกรรมการเรียนต่างๆ รวมถึงการวัดและประเมินผลได้อย่างเหมาะสมและตรงกับความต้องการของผู้เรียน เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนบรรลุจุดมุ่งหมาย และประสบความสำเร็จ (นพพล เผ่าสวัสดิ์ และชนากานต์ โสจะยะพันธ์, 2565) ทำให้การยอมรับการเรียนรู้แบบผสมผสานมีการเติบโตอย่างรวดเร็วสำหรับการศึกษาทั่วโลก จึงกลายเป็นรูปแบบดั้งเดิมใหม่ (new traditional model) หรือความปกติใหม่ (new normality) ในกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนการสอนในสภาพแวดล้อมของห้องเรียนแบบเผชิญหน้า (face-to-face) และห้องเรียนออนไลน์ (online classroom) (Astudillo, 2020: 141)

อย่างไรก็ดี การเรียนรู้แบบผสมผสานหรือ Blended Learning ถือได้ว่าเป็นรูปแบบและเทคนิควิธีการสอนหนึ่งที่น่ามาใช้ในการเรียนรู้รวมทั้งการฝึกอบรมในยุคแห่งสังคมสารสนเทศในปัจจุบัน ซึ่งเป็นลักษณะการผสมผสานรูปแบบการเรียนรู้ทั้งในลักษณะเผชิญหน้า (Face-to-Face) และการเรียนผ่านระบบคอมพิวเตอร์ในระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (Computer Mediated) ในการสร้างองค์ความรู้ได้อย่างหลากหลาย ผู้เรียนสามารถเรียนได้โดยไม่มีข้อจำกัดในเรื่องเวลาและสถานที่ (Anytime Anywhere) เป็นการสร้างโอกาสและความเสมอภาคในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน ผู้เรียนสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้และส่งข่าวสารถึงกันได้อย่างรวดเร็วก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ในการเรียนผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งเป็นโอกาสอันดีของผู้เรียนที่ต้องการพัฒนาทักษะความรู้ในการทำงาน ทักษะชีวิตและความรู้ในชีวิตประจำวัน โดยวิธีหาความรู้เพิ่มเติมจากสื่อต่าง ๆ มากขึ้น การนำเอารูปแบบการเรียนแบบผสมผสานมาใช้นั้นต้องคำนึงถึงปัจจัยต่างๆ ให้พร้อมเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพทางการเรียนให้เกิดขึ้น ปัจจุบันรูปแบบการเรียนแบบนี้ได้ถูกนำมาใช้เป็นการสอนในทุกระดับการศึกษา มีการศึกษาวิจัยหลายชิ้นงานที่บ่งบอกถึงประสิทธิภาพของการใช้รูปแบบการเรียน Blended Learning ซึ่งคงต้องเป็นบทบาทสำคัญของทุกฝ่ายที่คงต้องให้ความสนใจและสร้างความมั่นใจต่อการปรับใช้รูปแบบการเรียนรู้นี้ให้เกิดขึ้นโดยการสร้างความพร้อมในองค์ประกอบต่างๆ ด้านทั้งด้านบุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์และกระบวนการสร้างระบบที่จะต้องดำเนินการต่อเนื่องและมีความสอดคล้องสัมพันธ์กันเป็นรูปแบบการเรียนอีกทางเลือกหนึ่งที่เหมาะสมกับสภาพการณ์ของประเทศไทยที่จะนำมาใช้ใน

การจัดการเรียนรู้ในปัจจุบัน (กุลธิดา พุ่งคาวิน, 2564) จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการ เรียนรู้แบบผสมผสาน ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

ความเป็นมาและนิยามการเรียนรู้แบบผสมผสาน

คำว่า “การเรียนรู้แบบผสมผสาน หรือ Blended learning เกิดขึ้นในโลกธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับการฝึกอบรมขององค์กรที่เริ่มต้นอย่างเป็นทางการจากเขียนหนังสือ Blended eLearning: Integrating Knowledge, Performance, Support, and Online Learning ของ Larry Bielawski and David Metcalf ในปี 2003 (Bielawski and Metcalf, 2003) จากมุมมองทางธุรกิจเป็นกระบวนการผสมผสาน eLearning แบบบูรณาการที่ขับเคลื่อนโดยวัตถุประสงค์และเป้าหมายการปฏิบัติงานและเมตริกทางธุรกิจตามที่แสดงในภาพที่ 1 และในปีเดียวกันนี้ Kaye Thorne ก็ได้เขียนหนังสือ Blended Learning How to Integrate Online and Traditional Learning โดยกล่าวถึง Blended Learning ว่าเป็นการผสมผสานระหว่างสื่อผสม เทคโนโลยี วิดีโอซีดีรอม ห้องเรียนเสมือนจริง ข้อความเสียง อีเมล และการประชุมทางไกล ภาพเคลื่อนไหว และข้อความทางออนไลน์ ซึ่งเป็นโอกาสในการรวมนวัตกรรมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เสนอโดยการเรียนรู้ออนไลน์ด้วยการโต้ตอบ และการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้แบบดั้งเดิมที่ดีที่สุดในการฝึกอบรมทางธุรกิจ

ภาพที่ 1 การเรียนรู้ผสมผสานแบบบูรณาการ

ต่อมาได้นำมาใช้ในระดับอุดมศึกษา (MacDonald, 2006) โดยนำมาใช้ในการสอนและการเรียนรู้ทางภาษา และมีการใช้คำที่คล้ายคลึงกันสองคำ คือ Blended Learning กับ Hybrid Learning จึงเป็นการยากที่จะระบุอย่างชัดเจนว่าคำนี้คืออะไรและได้เริ่มใช้กันเมื่อใด และต่อมาในปี 2007 Sharma and Barrett ได้ตีพิมพ์หนังสือ “การเรียนรู้แบบผสมผสาน” (Whittaker, 2013) ทำให้รู้จักกันกว้างขวางมากยิ่งขึ้น ขณะเดียวกัน Smith and Kurthen (2007) จึงได้นิยามโดยให้สัดส่วนเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนออนไลน์เป็นเกณฑ์ ดังตาราง 1

ตารางที่ 1 คำศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้แบบผสมผสาน

คำศัพท์	ความหมาย
Web-enhanced	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีหรือออนไลน์ร่วมเป็นบางอย่าง เช่น ประกาศหรือเผยแพร่ข่าวสารทางเว็บไซต์
Blended	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีหรือออนไลน์ร่วมกับการเรียนการสอนในชั้นเรียนน้อยกว่าร้อยละ 45
Hybrid	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีหรือออนไลน์ร่วมกับการเรียนการสอนในชั้นเรียนร้อยละ 45-80
Full-online	จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ใช้เทคโนโลยีหรือออนไลน์ร่วมกับการเรียนการสอนในชั้นเรียนเท่ากับหรือมากกว่าร้อยละ 80 ขึ้นไป

ที่มา: Smith and Kurthen, 2007, Cited in Whittaker, 2013, p.12

ต่อมาจึงได้มีการขยายความหมายหรือนิยามไว้สอดคล้องกัน เช่น Garrison & Vaughan (2008) การเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นการผสมผสานกันระหว่างการเรียนแบบปกติในชั้นเรียนและประสบการณ์การเรียนรู้ออนไลน์ หลักการพื้นฐานคือการสื่อสารพูดคุยแบบพบหน้ากัน และการเขียนสื่อสารออนไลน์ โดยมีการบูรณาการจุดแข็งของแต่ละวิธีการเพื่อให้สอดคล้องกับบริบทของการศึกษา สอดคล้องกับ Friesen (2012) การเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นการรวมกันของการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้าและรูปแบบสื่อการเรียนการสอน เทคโนโลยีเป็นสื่อกลางในการปฏิบัติ Stein, and Graham (2014) ให้คำจำกัดความของการเรียนรู้แบบผสมผสานว่าเป็นการผสมผสานระหว่างสถานที่ เช่น สอนในห้องเรียนแบบเผชิญหน้าหรือตัวต่อตัวกับประสบการณ์ออนไลน์เพื่อให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพในการเรียนรู้ที่มีความยืดหยุ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ Lu (2016) นิยามว่าการเรียนรู้แบบผสมผสาน หมายถึง การผสมผสานระหว่างการเรียนรู้แบบเผชิญหน้ากันและการเรียนรู้ออนไลน์ เนื่องจากประโยชน์จากการพัฒนาของเทคโนโลยีนี้คำนิยามใช้เทคโนโลยีหรือใช้เทคโนโลยีเครือข่ายเป็นหลักจึงเป็นส่วนที่สำคัญของการเรียนรู้แบบผสมผสาน

นอกจากนี้ Simonova and Kostolanyova (2016) สรุปนิยามการเรียนรู้แบบผสมผสานไว้ว่าเป็นการผสมผสานแบบบูรณาการของการเรียนรู้แบบดั้งเดิมด้วยวิธีออนไลน์บนเว็บ สื่อ และเครื่องมือที่ใช้ในสภาพแวดล้อม e-learning และวิธีการสอนที่หลากหลาย โดยเป็นการเรียนรู้ผ่านตัวกลางที่เป็นสื่อเทคโนโลยีหรือออนไลน์ ที่ช่วยลดข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่เรียน ผู้สอนสามารถนำเสนอแนวคิดการเรียนรู้ได้หลากหลายรูปแบบ และทางผู้เรียนสามารถเลือกเรียนในเรื่องที่ตนเองต้องการ และ The Cambridge English Dictionary (2022) ก็ให้คำจำกัดความของ Blended Learning หรือ การเรียนรู้แบบผสมผสานไว้ว่าอย่างกระชับว่าเป็นวิธีการเรียนรู้ที่ผสมผสานระหว่างบทเรียนในห้องเรียนแบบดั้งเดิมกับบทเรียนที่ใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์และอาจใช้ผ่านทางอินเทอร์เน็ต

สำหรับในประเทศไทยก็ได้มีการนำการเรียนรู้แบบผสมผสานมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และการวิจัยอย่างแพร่หลายโดยเฉพาะในช่วงการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อโควิด 19 (COVID-19) เช่น สิริกร

บำรุงกิจ (2561) ได้สรุปความหมายของการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานไว้ว่าเป็นการเรียนรู้ที่ผู้สอนสามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนทั้งผ่านการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่ผู้สอนนำเสนอเทคนิคการเรียนรู้ต่างๆ ร่วมกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอยู่หลากหลายให้เหมาะสมกับลักษณะการเรียนรู้และศักยภาพของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้ ซึ่งสัดส่วนการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียนร่วมกับเทคโนโลยีอาจใช้สัดส่วน 60/40 ของเวลาในชั้นเรียน เช่น รูปแบบการจัดการเรียนรู้ Station Rotation เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนเป็น 2 ฐาน คือ ฐานการเรียนรู้กับผู้สอนในชั้นเรียนร้อยละ 60 และฐานการเรียนรู้จากเทคโนโลยีในชั้นเรียนร้อยละ 40 เป็นต้น

ในขณะที่ จันทิมา ชูวานนท์ และธนวรรณ มั่นอ่วม (2563) ได้ให้ความหมายว่าการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการจัดการเรียนการสอนหลากหลายวิธีที่คำนึงถึงผู้เรียน เนื้อหาการเรียนและบริบทสถานการณ์ และสามารถจัดการเรียนการสอนทั้งในและนอกห้องเรียน โดยนำเทคโนโลยีทางการศึกษามาใช้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้สูงสุด เกิดทักษะ และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนนั้น สอดคล้องกับ กุลจิตา พุ่งคาโน (2564) สรุปความหมายการเรียนรู้แบบผสมผสาน (Blended Learning) ว่าเป็นการเรียนการสอนที่มีการวางแผนการจัดกระบวนการเรียนการสอนแบบเผชิญหน้าที่ใช้วิธีการสอนที่หลากหลายผสมผสานกับการเรียนการสอนระบบออนไลน์ที่นำเทคโนโลยีเข้าใช้ให้ผู้เรียนเข้าถึงการเรียนรู้ได้รวดเร็วมากขึ้น

ดังนั้น การเรียนรู้แบบผสมผสานจึงเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่หลอมรวมเทคโนโลยีกับการสอนที่หลากหลาย โดยใช้เทคโนโลยีเป็นองค์ประกอบในการสอนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพตามศักยภาพของผู้เรียน โดยคำนึงถึงสัดส่วนเทคโนโลยี (Technology) วิธีการสอน (Pedagogy) ที่มีความสอดคล้องสัมพันธ์กับเนื้อหา (Content)

แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน

เนื่องจากการเรียนรู้แบบผสมผสานเป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ และจะเกี่ยวข้องโดยตรงกับการเรียนรู้ออนไลน์ หรือการเรียนรู้ทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือ e-learning เป็นการเรียนรู้ทำได้โดยการเรียนที่บ้าน โดยใช้คอมพิวเตอร์และหลักสูตรที่มีให้ทางอินเทอร์เน็ต (The Cambridge English Dictionary, 2022) ดังนั้น ผู้สอนควรทำความเข้าใจเกี่ยวกับประเด็นสำคัญต่อไปนี้

1. องค์ประกอบของการเรียนรู้แบบผสมผสาน

Greenberg & Horn (2015) ได้สรุปองค์ประกอบของการเรียนรู้แบบผสมผสานไว้ ดังนี้

1) การเรียนรู้ส่วนบุคคล (Personalized) กิจกรรมการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นนั้นต้องเหมาะสมกับผู้เรียนแต่ละคน เนื่องจากการเรียนรู้ของผู้เรียนนั้นแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นลักษณะการเรียนรู้ ความเร็วในการเรียนรู้ และสิ่งที่ผู้เรียนต้องการเรียนรู้

2) การเรียนรู้แบบรอบรู้ (Mastery-Based Learning) ผู้เรียนสามารถแสดงออกถึงกระบวนการเรียนรู้และผลสัมฤทธิ์ได้หลายช่องทาง อาทิ การประเมินที่หลากหลาย การเรียนรู้ส่วนบุคคล หรือการเรียนรู้รูปแบบอื่น อีกทั้งผู้เรียนได้รับโอกาสในการตัดสินใจเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตนเอง ทั้งนี้รวมถึงการออกแบบประสบการณ์การเรียนรู้และวิธีการเรียนรู้

3) การเรียนรู้ที่มีความคาดหวังสูง (High - expectations) การกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจนที่บ่งชี้ถึงการเตรียมพร้อมผู้เรียนในด้านต่างๆ อาทิ เพื่อศึกษาต่อหรือเพื่อทำงานจะส่งผลให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความหมายมากขึ้นและนำไปสู่ความสำเร็จตามที่คาดหวัง

4) การเรียนรู้ที่สร้างความเป็นเจ้าของให้แก่ผู้เรียน (Students Ownership) ความเป็นเจ้าของในที่นี้คือการส่งเสริมทักษะ จัดหาอุปกรณ์ ข้อมูลที่ผู้เรียนต้องการเพื่อให้ผู้เรียนจัดการการเรียนรู้ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. แนวทางการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน

Greenberg & Horn (2015) ให้แนวคิดว่าการจัดประสบการณ์การเรียนรู้แบบผสมผสานให้แก่ผู้เรียนนั้นควรประกอบไปด้วย

1) การสร้างความเป็นเจ้าของ (Student Ownership) ควรสร้างบรรยากาศการมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ผู้เรียนจึงจะสามารถแสดงศักยภาพในการเรียนรู้ได้

2) การเรียนรู้ส่วนบุคคล (Personalized Learning) ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามศักยภาพ ซึ่งผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีได้ ผู้เรียนรู้สึกผ่อนคลายและเรียนอย่างเต็มที่

3) การเรียนแบบครอบรู้ (Mastery-based Education) ในการแสดงศักยภาพในการเรียนรู้ ผู้เรียนถูกกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้อย่างเชี่ยวชาญในหัวเรื่องต่างๆ และผู้เรียนจะมีความรู้ ความสามารถในเรื่องนั้นๆ อย่างแท้จริง

4) การสร้างความสัมพันธ์ (Relationships) การจัดการเรียนรู้แบบผสมผสานนี้ ผู้เรียนมีโอกาสได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้ที่สับสนหรือที่เรียนรู้จากเทคโนโลยีกับเพื่อนในชั้นเรียน อีกทั้งผู้เรียนยังได้พูดคุยกับผู้สอนแบบตัวต่อตัว ซึ่งบรรยากาศการเรียนรู้ลักษณะนี้จะช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีได้ทั้งชั้นเรียน

นอกจากนี้ Sharma & Barrett (2007 Cited in) ยังเสนอแนะการจัดการจัดแนวทางการเรียนรู้แบบผสมผสาน ดังนี้

1) ผู้สอนควรแยกแยะบทบาทของผู้สอนและบทบาทของเทคโนโลยีให้ชัดเจน เนื่องจากไม่สามารถแทนที่กันได้แต่เป็นการส่งเสริมซึ่งกันและกัน

2) ควรจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้เรียน

3) ควรจัดให้การเรียนรู้ในชั้นเรียนเป็นหลักและใช้เทคโนโลยีเพื่อเติมและเสริมให้การเรียนในชั้นเรียน

4) ใช้เทคโนโลยีให้เกิดประโยชน์สูงสุด กล่าวคือ เชื่อมโยงการใช้เทคโนโลยีในทุกกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น การใช้ซีดีที่เป็นการใช้งานเพียงคนเดียว สามารถปรับให้เป็นกิจกรรมการฝึกฝนด้วยตนเองหลังเลิกเรียนหรือที่บ้าน หรือปรับให้นำไปใช้ในการนำเสนองาน เป็นต้น

3. รูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน

Christensen, Horn & Staker (2013) นำเสนอรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสาน 4 รูปแบบ ดังนี้

1) Rotation Model สามารถนำไปใช้ในการเรียนรู้ในรายวิชาใดก็ได้ ผู้เรียนเดินเรียนตามฐานที่กำหนด ซึ่งรวมไปถึงฐานที่มีการเรียนออนไลน์ ฐานการเรียนรู้ในชั้นเรียน อาจประกอบด้วย การเรียนกลุ่มเล็ก การเรียนร่วมกันทั้งชั้น การทำงานโครงการ การเรียนรายบุคคล และการประเมิน รูปแบบนี้ประกอบด้วยรูปแบบย่อย 4 รูปแบบ คือ

- (1) Station Rotation เป็นการเรียนตามฐานในห้องเรียน
- (2) Lab Rotation เป็นการเรียนตามฐานระหว่างห้องเรียน และฐานปฏิบัติการ
- (3) Flipped Classroom เป็นการเรียนรู้ระหว่างฐานการเรียนในชั้นเรียนและฐานการเรียนเนื้อหาจากที่บ้านผ่านสื่อออนไลน์
- (4) Individual Rotation เป็นการเรียนตามฐานที่ผู้เรียนเลือกเรียนเองตามต้องการในชั้นเรียน
- 2) Flex Model เป็นรูปแบบที่ใช้การเรียนออนไลน์เป็นหลัก ถึงแม้ว่าผู้เรียนต้องทำกิจกรรมด้วยตนเองหรือในชั้นเรียน ผู้เรียนจัดการเรียนรู้เอง ตารางการเรียนรู้สามารถยืดหยุ่นและผู้สอนสามารถประเมินได้
- 3) A La Carte Model ผู้เรียนลงเรียนรายวิชาออนไลน์ อาจมากกว่าหนึ่งวิชา ซึ่งเรียนกับผู้สอนออนไลน์ และมีการเรียนการสอนในชั้นเรียนร่วมด้วย ผู้เรียนสามารถเลือกเรียนออนไลน์ในสถานศึกษาหรือนอกสถานศึกษาได้
- 4) Enriched Virtual Model เป็นรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานที่ใช้ทั้งสถานศึกษาซึ่งปรับใช้ในทุกรายวิชา ผู้เรียนแบ่งเวลาในการเรียนในชั้นเรียนและเรียนออนไลน์

Álvarez (2020) ได้เสนอแนวทางการออกแบบการจัดการเรียนการสอนรายวิชาแบบผสมผสาน (TPACK model) ดังภาพที่ 2 ทั้งนี้เพื่อการปรับประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้แบบผสมผสาน ดังนี้

1) ความรู้ด้านเทคโนโลยี (Technological Knowledge) หรือ TK หมายถึง ความรู้ความสามารถของผู้สอนที่เกี่ยวข้องกับการประยุกต์ใช้สื่ออุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทางการศึกษา ทั้งในเรื่องของซอฟต์แวร์ (Software) และ ฮาร์ดแวร์ (Hardware) ต่าง ๆ รวมไปถึงอุปกรณ์ต่อพ่วงที่เกี่ยวข้อง (Associated peripherals) เพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอนที่มีความสอดคล้องและมีความเหมาะสมกับเนื้อหาวิชาและผู้เรียน เช่น ผู้สอนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการจัดการเรียนการสอนโดยใช้เทคโนโลยีจากเว็บ เช่น Wiki, Blogs, Facebook เป็นต้น

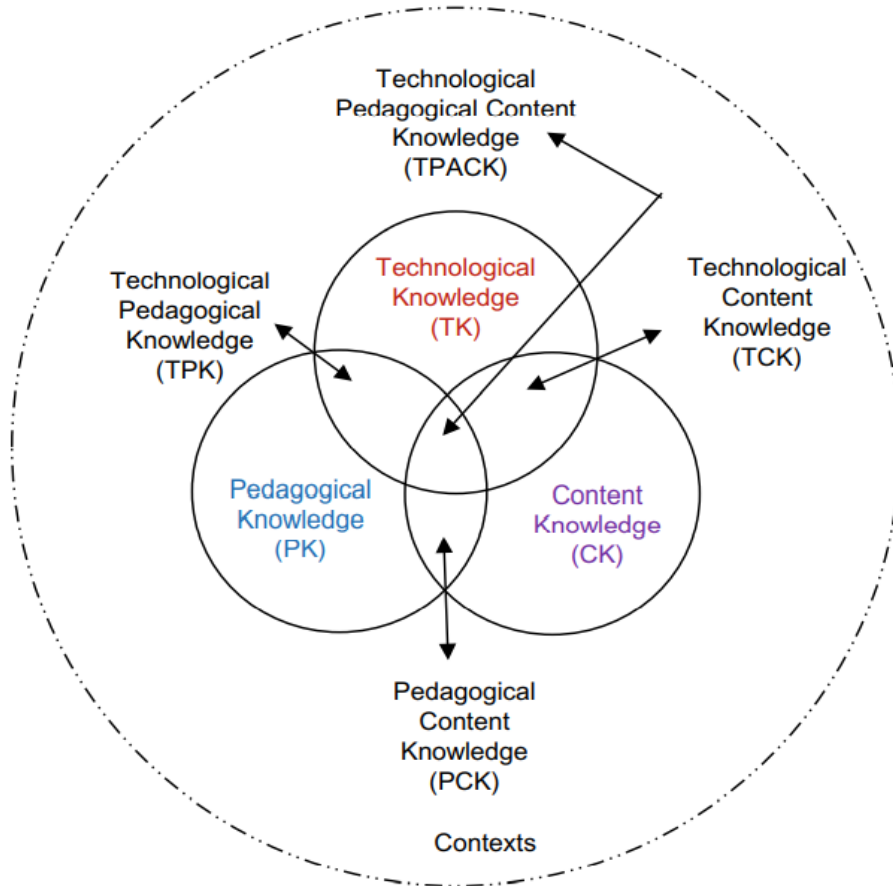
2) ความรู้ด้านวิธีการสอน (Pedagogical Knowledge) หรือ PK หมายถึง ความรู้ความสามารถของผู้สอนที่นำมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน หรือที่เกี่ยวกับวิธีการถ่ายทอดความรู้ไปสู่ผู้เรียน รวมไปถึงกลยุทธ์ หรือกระบวนการ, การปฏิบัติ หรือวิธีการสอนทั้งในและนอกชั้นเรียน ในส่วนนี้ไม่รวมถึงทฤษฎีการศึกษา (Educational theories) และวิธีการประเมิน (Assessment methods) เช่น การเรียนการสอนโดยใช้วิธีการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem – based Learning: PBL), วิธีการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก (Problem – based Learning: PBL), การเรียนรู้ที่ใช้สมองเป็นหลัก (Brain – Based Learning), วิธีสอนแบบโครงงาน (Project Method), การจัดการเรียนรู้แบบค้นพบ (Discovery Method), วิธีสอนแบบศึกษาด้วยตนเอง (Self-Study Method) เป็นต้น

3) ความรู้ด้านเนื้อหา (Content Knowledge) หรือ CK หมายถึง สารระ ข้อมูล แนวคิด หลักการที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาวิชาการในหลักสูตรที่ต้องการที่จะถ่ายทอดไปยังผู้เรียน เช่น คณิตศาสตร์, ภาษาไทย, วิทยาศาสตร์ หรือวิชาอื่น ๆ

องค์ความรู้ใหม่

จากการสังเคราะห์แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้แบบผสมผสานจะเห็นว่า องค์ประกอบหลักนี้ เป็นส่วนที่สำคัญที่ผู้สอนในยุคแห่งสังคมดิจิทัลควรมี และยังมีอีก 3 ส่วนประกอบย่อยๆ ที่สำคัญย่อยๆ ของ TPACK

Model ที่ทับซ้อนกันอยู่ซึ่งผู้สอนจะต้องศึกษาทำความเข้าใจเพื่อนำไปสู่การออกแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานให้เกิดประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ต่อไป

ภาพที่ 2 โมเดลการเรียนรู้แบบผสมผสาน หรือ TPACK Model

ดังนั้น ในการเลือกรูปแบบการเรียนรู้แบบผสมผสานในชั้นเรียนนั้น ผู้สอนควรคำนึงถึงขนาดของชั้นเรียน ลักษณะของผู้เรียน ระยะเวลา บทบาทผู้สอน ห้องเรียน และอุปกรณ์ที่จะใช้ร่วมกับเทคโนโลยีนั้นๆ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามวัตถุประสงค์และสภาพแวดล้อมของการจัดการเรียนรู้ (Christensen, Horn & Staker, 2013) นอกจากนี้ การเรียนรู้แบบผสมผสานนี้เป็นแนวคิดที่มุ่งให้เกิดการจัดการเรียนรู้ทั้งในและนอกชั้นเรียน ซึ่งผู้สอนสามารถนำเทคนิคและกลวิธีการสอนต่างๆ มาปรับใช้เพื่อการเรียนรู้ในชั้นเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น การนำเทคนิคการเรียนรู้แบบร่วมมือต่างๆ มาใช้ในชั้นเรียนเพื่อส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน และผู้เรียนก็สามารถกำหนดการเรียนรู้นอกชั้นเรียนด้วยตนเองโดยอาศัยเทคโนโลยีสารสนเทศรูปแบบต่างๆ ในการสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ได้ทุกที่ทุกเวลา (สิริกร บำรุงกิจ, 2561)

บทสรุป

จากวิถีชีวิตของคนในสังคมเปลี่ยนแปลงไปทำให้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงมากมายในกระบวนการศึกษาที่เรียกร้องและในปัจจุบันต้องทบทวนรูปแบบการศึกษาเสียใหม่ใช้ในการเรียนการสอนประจำวัน การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครูในวงกว้าง และกระทบต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนตามมิติเดิมๆ ที่ผ่านมามีทำให้เกิดแนวคิดใหม่เกี่ยวกับวิธีการจัดกิจกรรมในห้องเรียนจริง และห้องเรียนเสมือน นอกจากนี้ การแพร่หลายและการนำเทคโนโลยีการศึกษามาใช้ในทุกระดับต่างๆ ในชีวิตของเราจำเป็นต้องมีการออกแบบการเรียนการสอนแบบใหม่ที่ต้องเน้นเครื่องมือทางเทคโนโลยีในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และเชื่อมโยงกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับเป้าหมายการจัดการศึกษา และสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป และหลักฐานทางวิทยาศาสตร์ได้บ่งชี้ว่าเราต้องแสวงหาความสมดุลระหว่างเทคโนโลยีและแนวทางปฏิบัติด้านการเรียนการสอนเพื่อให้บรรลุที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของผู้เรียน ดังนั้น การเรียนรู้แบบผสมผสานจึงเป็นทางเลือกที่สอดคล้องกับยุคที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน นวัตกรรมทางเทคโนโลยีจะส่งผลให้เกิดนวัตกรรมการเรียนรู้เพิ่มมากขึ้น โอกาสในการเรียนรู้สามารถเกิดได้ทุกที่ ทุกเวลา เป็นการเรียนรู้ที่ผู้สอนสามารถสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ให้ผู้เรียนทั้งผ่านการเรียนการสอนในชั้นเรียนที่ผู้สอนนำเสนอเทคนิคการเรียนรู้ต่างๆ ร่วมกับการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศที่มีอยู่หลากหลายให้เหมาะสมกับลักษณะการเรียนรู้และศักยภาพของผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้จึงกลายเป็นรูปแบบดั้งเดิมใหม่หรือความปกติใหม่ในกระบวนการเรียนการสอน นั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

- กุลธิดา ทุ่งคาโน. (2564). การเรียนรู้แบบผสมผสาน Blended Learning ในวิถี New Normal Blended Learning in a New Normal. *ครุศาสตร์สาร*, 15(1), 29-43.
- จันทิมา ชูวานนท์ และธนวรรณ มั่นอ่วม. (2563). *การใช้วิธีการเรียนแบบผสมผสานในรายวิชาการวิจัยสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาภาษาอังกฤษธุรกิจ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี*. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี.
- นพพล เผ่าสวัสดิ์ และชนากานต์ โสจะยะพันธ์. (2565). *การออกแบบการเรียนการสอนสำหรับบทเรียนออนไลน์*. https://mux.mahidol.ac.th/courses/course-v1:MU-OP+ID001+MU-OP_000007/about
- สิริกร บำรุงกิจ. (2561). *รูปแบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสานเพื่อส่งเสริมทักษะการสื่อสาร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Álvarez, V.I. (2020). *Guidelines for Instructional Design for Teaching in a Blended Learning Course*. In Antonio Víctor, and Martín-García. (Eds.). *Blended Learning: Convergence between Technology and Pedagogy*. Cham: Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-45781-5>

- Astudillo, M. V. (2020). The Blended Learning Pedagogical Model in Higher Education. In Antonio Víctor, and Martín-García. (Eds.). *Blended Learning: Convergence between Technology and Pedagogy*. Cham: Springer. <https://doi.org/10.1007/978-3-030-45781-5>
- Bielawski, L, and Metcalf, D. (2003). *Blended eLearning Integrating Knowledge, Performance, Support, and Online Learning*. Amherst, MA: HRD Press.
- Friesen, N. (2012). *Report: Defining Blended Learning*.
http://learningspaces.org/papers/Defining_Blended_Learning_NF.pdf
- Garrison, D.R., and Vaughan, N.D. (2008). *Blended Learning in Higher Education*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Hu, L. (2016). *Blended Learning: Beyond Technology to Pedagogical Structure Design*. In Simon K.S. Cheung, Lam-for Kwok Junjie Shang, and Aihua Wang Reggie Kwan (Eds.). *Blended Learning Aligning Theory with Practices*. Hong Kong: Springer.
- Sharma, P and Barrett, B. (2007). *Blended Learning*. Oxford: Macmillan.
- Simonova, I. and Kostolanyova, K. (2016). *The Blended Learning Concept: Comparative Study of Two Universities*. In Simon K.S. Cheung, Lam-for Kwok Junjie Shang, and Aihua Wang Reggie Kwan (Eds.). *Blended Learning Aligning Theory with Practices*. Hong Kong: Springer.
- Stein, J. and Graham, C.R. (2014). *Essentials for Blended Learning: A Standards-Based Guide*. New York: Routledge.
- The Cambridge English Dictionary. (2022). *Cambridge Dictionary*.
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/e-learning>
- The Cambridge English Dictionary. (2022). *Cambridge Dictionary*.
<https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/blended-learning>
- Thorne, K. (2003). *Blended Learning How to Integrate Online and Traditional Learning*. Wellingborough: JS Typesetting.
- Whittaker, C. (2013). Introduction. In Brian Tomlinson and Claire Whittaker (Eds.). *Blended Learning in English Language Teaching: Course Design and Implementation*. London: British Council.
- Whittaker, C. (2013). Introduction. In B. Tomlinson, and C. Whittaker. (Eds.). *Blended Learning in English Language Teaching: Course Design and Implementation*. British Council.
<http://www.btisitshcouncil.org>